

Zvolenské sympozium o krizi prostředí a lidskosti

Co se děje s humanistickým odkazem evropského myšlení v době, kdy kolos globalizace není přímo, ale zprostředkovaně, pomalou a dobře zdůvodněnou demontáží "starých" hodnot člověka a přírody – to byla hlavní otázka v pozadí téměř všech vystoupení, která jsem se zaujetím vyslechl ve Zvolenu během dvou denního sympozia s příznačným názvem **Odumieranie Lidskosti?** Sympozium bylo jednou z dalších zásluhných (zatím každoročních) aktivit Katedry společenských věd Fakulty ekologie a environmentalistiky Technické univerzity ve Zvolenu, která přitom tradičně spojila síly s městem Zvolen, Krajskou státní knihovnou Ľ. Štúra a Akademií vzdělávání ve Zvolenu. Zdá se, že toto organizační spojení založilo dobrou tradici májového filozofování o vztazích mezi člověkem a přírodou, tradici, která hned tak nezmizí. O vhodnosti volby témat sympozií, a hlavně o jejich myšlenkové úrovni a kultuře dialogu se může přesvědčit každý – stačí vzít do rukou sborníkové publikace, které doposud organizátoři sympozií vydali. Je vskutku co číst, je co využívat.

Ve dnech 19.–20. 5. 1998 diskutovali ve zvolenské Krajské knihovně vědci, filozofové, pedagogové i administrátoři o problematice, výstižně naznačené otázkou v názvu sympozia. Tím se jeho účastníci přihlásili k inspirativní osobnosti Konráda Lorenze. Míra filozofie v Lorenzově díle je taková, že spolehlivě oslovuje jak filozofy, tak nefilozofy. Není tedy divu, že na této platformě nacházejí společnou řeč přírodovědci s filozofy i teology. Aby mi ale bylo

dobře rozuměno – "společnou řečí" nemíním sjednocování názorů nebo stanovisek, ale naopak, to, co je na každém skutečně vědeckém sympoziu hodnotné – vyslovení odlišných názorů, avšak názorů korektně argumentovaných.

Nemá smysl probírat jedno vystoupení po druhém – jenom výčet jmen a referátů (neřknu-li sporů) by stačil na pokrytí prostoru vyčleněného pro tuto informaci. Proto se raději soustředím na hlavní problémy a logiku diskuse, která se seskupila kolem tří hlavních os.

Název sympozia sice mluví o "odumírání", nicméně diskuse účastníků přinesla takové pohledy na problém stavu lidství, jimž mnohem lépe odpovídá originální Lorenzovo označení "Abbau". Ano, K. Lorenz nemluví o odumírání, ale o dekonstrukci (jak se to dnes latinizovaně překládá). Je škoda, že se tento termín (*Abbau*) nedá s potřebnými konotacemi přeložit do slovenštiny / češtiny. Anebo to není škoda? Tuto otázku jsem si položil po zhruba půldením jednání, kdy z referátů i sporů již bylo jasné, že jak K. Lorenz, tak ti, kteří s jeho idejemi pracovali, opravdu poukazují ve zcela jiném referenčním rámci na totéž, nač poukazují lidé se zcela odlišným školením a zaměřením – strukturalisté, postmodernisté a další. Bylo pro mne jistým překvapením, když jsem slyšel přírodovědce říkat z pozic etologických či ekologických fakticky totéž, co obvykle přichází ze strany poststrukturalistických komentářů. Totiž popis dekonstrukce, tj. rozmontování, rozdělení různých "částí" světa bez toho, že by se našel někdo, kdo je za takovou demontáž zodpovědný, nebo někdo, kdo by tak-

to pomalu dekonstruovaný svět dal zase dohromady. Proto zřejmě mělo každé vystoupení vedle systematické dimenze i rozměr výrazně historický, dokonce i referát, který na nedobrých současných vyhlídkách pěstování včely medonosné přesvědčivě ukázal dějepis dekonstrukce vztahu člověka a *apis mellifica*.

To byla první nápadná osa myšlení účastníků symposia: **sledování dekonstrukce lidskosti na pozadí dekonstrukce přírody** s tím, že se většina referujících výslovně, nebo v podtextu, klonila k názoru, že toto pořadí vystihuje logiku děje – logiku viny: nikoli nejprve rozdělení přírody či životního prostředí a potom demontáž lidskosti, ale naopak – rozkládání lidskosti bylo a je předpokladem krize ve vztazích lidstva a přírody.

Zde se ale dostávám k druhému nápadnému směřování diskuse, a sice k tomu, kdo a jak zdůrazňoval **předpoklady a možnosti nápravy** stavu zapříčiněného Lorenzem diagnostikovanou *Abbaou*. Přírodovědci a filozofové převážně spojili tuto věc s industrialismem, se ztrátou kontroly nad technicky orientovaným rozumem apod. s tím, že hodnotové souvislosti se jim jeví (až na výjimky – např. ekofeminismus) opravdu jen jako souvislosti, ne jako důvody (když už se vyhnu slovu "příčiny"). Teologicky školení účastníci či diskutující, kteří své příspěvky orientovali více nábožensky, byli zajedno v tom, že demontáž lidskosti je právě a jenom demontáž určitého typu lidskosti a krize životního prostředí je důsledkem. Analogicky se pak argumentovalo v otázce nápravy.

Tento fakt mně překvapil, poněvadž ze hry se najednou vytratil K. Lorenz. Jeho biologicky orientované argumenty, týkající se změn v systému "*lidská skupina – přírodní prostředí*", byly poněkud zatlačeny do pozadí a v diskusi převládlo to, co bych nazval *ekologickou ideologií*, totiž argumentace založená spíše na

práních a vizí, na žádoucích cílech, na spekulacích. Teď nemluví o teologicky orientovaných příspěvcích, ale právě naopak, o filosoficky a přírodovědecky orientovaných vystoupeních. Zaznamenal jsem – a nejen na tomto sympoziu – nová mytologémata tam, kde jsem očekával teorémata nebo přinejmenším hypotézy. V řadě vystoupení jsem slyšel jasné zformulovanou ideologii, podle níž současné vyspělé systémy západních demokracií spějí od nelidskosti k lidskosti, a takto (samozřejmě ve spojení s vědou, náboženstvím, právy a svobodami) i k nápravě situace způsobené onou *Abbaou*. Diskuse, která se k tomuto novému ideologickému názoru, z něhož se leckdy již stává klíšé, rozvinula, ukázala, že šlo vlastně o třetí směr sporů, kteý přinesl ne snad zamítnutí, ale **kritické rozpoznání tohoto stanoviska**. Což mělo za následek debatu na téma metod reflexe dané problematiky, která ukázala, že na jistém stupni abstrakce (nekonkrétnosti) a obecnosti se takovéto zjednodušující ideologické vidění problému vytváří takřkajíc samo sebou, a proto je namístež permanentní kritická sebereflexe a obezřetnost.

Tyto tři, po mém soudu stěžejní, směry diskusí na sympoziu, se skrývaly pod vcelku standardními názvy referátů. Kdybychom soudili podle jejich názvů, vznikl by dojem, že sympozium nepřekročilo standardní způsoby tematizování problematiky, se kterými se kdysi na přelomu 80. a 90. let začalo a v průběhu tří, čtyř let zbytněly, až se staly myšlenkovými zkamenělinami přítomnými na téměř všech dnešních diskusích na téma **člověk a životní prostředí** v podobě banálních klíšé. Nikoliv, sympozium vykazalo svou vlastní logiku a dostalo svému názvu – nešlo o žádnou konferenci.

A protože každé opravdové SYMPOSION bylo provázeno smyslovými požitky, i ve Zvolenu se účastníkům dostalo duchovních

statků, a to na zámku, v podobě vystoupení smyčcového kvarteta Crakovia z Polska a výstavy výtvarných děl z Ruska.

Zdůraznil jsem tři věci, které postihují logiku zvolenského sympozia. Z nich dvě považuji za velmi závažné: **reflexi procesů demontáže** (odumírání jako *Abbau*) **lidskosti**

a **reflexi pomalého vzniku nové ekologické ideologie**, která se nově podílí nejen na této demontáži, ale také deformuje vědecky korektní a filosoficky kritickou diskusi.

Ostatní si zájemce může přečíst v připravovaném sborníku.

Stanislav Hubík

Implementácia trvalo udržateľného rozvoja

Dňa 12.–13. mája 1998 sa v Smoleniciach konal v poradí už tretí odborný seminár z cyklu **Diskusia k problematike trvalo udržateľného rozvoja** venovaný aplikácii princípov trvalo udržateľného rozvoja. Hlavným organizátorom seminára bol Slovenský národný komitét SCOPE. Na organizácii sa ďalej podieľali: Slovenská ekologická spoločnosť – sekcia aplikovanej ekológie, Ústav krajinej ekológie SAV, katedra krajinej ekológie a environmentalistiky PRIF UK Bratislava a Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU Nitra.

Cieľom seminára bolo rozvinutie odbornej diskusie o problémoch a skúsenostiach s implementáciou trvalo udržateľného rozvoja, ako i o programoch podporujúcich trvalo udržateľný rozvoj. Na medzinárodnom seminári sa zúčastnilo ca 60 odborníkov z rôznych oblastí venujúcich sa implementácii trvalo udržateľného rozvoja – ekológov, geografov, environmentalistov, pedológov, krajinných inžinierov, biológov, lesníkov, architektov, urbanistov a pod. Zahraničných účastníkov reprezentovali odborníci z Českej republiky a Rakúska.

Celkovo na seminári odznelo 33 odborných príspevkov v šiestich tematických blokoch:

● I. blok: *Praktické prístupy k imple-*

mentácii trvalo udržateľného rozvoja bol venovaný otázkam inštitucionálnej podpory implementácie trvalo udržateľného rozvoja na medzinárodnej i národnej úrovni, implementácii trvalo udržateľného rozvoja na lokálnej (úroveň miest a rurálnych systémov) a regionálnej úrovni. Súčasťou tohto bloku bola prezentácia projektov venovaných tejto problematike v Rakúsku.

● II. blok: *Využitie krajinoekologických metód a metodík pri tvorbe dokumentácie pre programy zamerané na implementáciu trvalo udržateľného rozvoja.*

● III. blok: *Príklady postupov podporujúcich programy trvalo udržateľného rozvoja.* Tieto bloky boli zamerané na možnosti využitia rôznorodých metodických postupov krajinného a environmentálneho plánovania v programoch trvalo udržateľného rozvoja – metódu ekologickej únosnosti územia, zaťažiteľnosti územia stresovými faktormi, manažmentu využitia rôznych typov ekosystémov (vodných, lesných, agroekosystémov a pod.). Súčasťou týchto dvoch blokov bola prezentácia prípadových štúdií venovaných trvalo udržateľnému rozvoju z oblasti lesného hospodárstva, turizmu a do-pravy.

● IV. blok: *Implementácia princípov trvalo udržateľného rozvoja do procesu*